

zelden goed verdragen! Als gij een kunstenaar woedend maken wilt, stel dan een filosoof aan om hem te beoordeelen en over zijn kunst te bedillen!

In het hoofdstuk „Tooneelkunst” beveelt onze rapporteur aan, dat tooneelkunstenaars voordrachten zullen geven over hun kunst, cursussen, aan de universiteiten b.v., voor aanstaande litteratuurdocenten. Dat is de manier! Maar waarom zouden dan ook dichters en prozaïsten niet zulke cursussen geven, waarom laat gij ook op dit gebied den „schipper niet over de stormen vertellen, den landman over zijn stieren”? 't Is waar, dat in de conclusies der commissie bij „letterkunde” de wensch geformuleerd wordt: „ook zouden cursussen, als aangegeven bij tooneelkunst, een gewenschte aanvulling kunnen blijken”. Maar in het hoofdstuk: „Vorming der docenten” is alleen sprake van een hoogleeraar, een lector of privaat-docent.... Ik ben zeker, dat daartegen onder scheppende litteratoren algemeene oppositie rijzen zal. H. R.

□ □ BOEKBESPREKING. □ □

Journal ofte gedenckwaerdige beschrijvinghe van de Oost-Indische Reyse van Willem IJsbrandtsz Bontekoe, opnieuw uitgeg. en van aantek. voorzien door Dr. G. J. HOOGWERFF. Utrecht, A. Oosthoek, 1915.

De geleerde uitgever zegt in zijn inleiding: „Dat een boek, hetwelk door het voorgelacht met ingenomenheid en bewondering werd gelezen — niet om zijn schoonen vorm, maar om zijn kloeken inhoud — blijvend in vergetelheid kon geraken, zou niet anders dan een zeer slecht teeken wezen voor ons tegenwoordige menschen”.

Hij vergist zich daar even. Hij meent het ook zoo niet en hij herstelt zich later. Kán een inhoud eigenlijk wel kloek zijn? Bedoelt hij soms om zijn belangwekkenden inhoud? Neen, dat bedoelt hij zeker niet! Hij heeft zeer juist opgemerkt, dat de kloeke persoonlijkheid van Bontekoe zich in zijn werk uit-

spreekt. Dit komt natuurlijk eensdeels doordat onze schipper van zijn eigen wederwaardigheden, van zijn eigen kloeke daden vertelt. Maar toch, zou een.... laat ons zeggen: onverschillig relaas, een krantenverslag, van dezelfde daden en wederwaardigheden, denzelfden indruk van kloekheid maken? Geenszins; en daarvan geeft ook Dr. Hoogwerff zich verderop rekenschap. De kloekheid zit 'm dus toch wél in den vorm. En daar kloekheid iets schoons is, is ook deze vorm schoon — niet overal; er zijn gedeelten die louter zakelijk verslag zijn, maar ook zijn er mooie gedeelten.

Let wel, schoonheid is iets subjectiefs; voor mij zijn deze gedeelten mooi, en, als ik mij niet zeer vergis, óók voor Dr. Hoogwerff. „Niet alleen door het verbijsterende de lotgevallen, maar vooral ook door de wijze waarop ze verhaald worden, is deze op zichzelf gewone reis (ik spatieer. H.R.) buitengewoon geworden en beroemd,” zegt hij op bl. 4. En op diezelfde pagina: „Terecht wijst Prof G. Kalff in zijn geschiedenis der Nederl. Letterkunde op het „onmiddellijke, dat deze reisverhalen eigen is” en op den „kleinen afstand, die er blijkbaar ligt tusschen indruk en uitdrukking; — niet zelden voelen wij er het leven nog trillen....”

Ziet u, dat is het toch maar! Een kwestie van inhoud? Ik herhaal Dr. Hoogwerff's woorden: het is een op zich zelf gewone reis!

Op bl. 5 zegt onze inleider trouwens zelf: „Bontekoe is allerminst stroef in zijn vorm. Hij bezit de natuurlijke gave, de dingen die hij beleeft op een pakkende manier neer te schrijven, als hij op de maandenlange reis — die ook veel dagen van mooi en kalm weer had — rustig in zijn kajuit zich neerzette om zijn journaal uit te werken. Een kenmerk, dat ons vooral voor dezen verdienstelijken auteur inneemt, is wel dit: dat hij zich zijn verdienste nergens bewust blijkt. Hij schrijft maar voor het vaderland weg; doch schrijft voortreffelijk!”

Ziet u? Daar wou ik u maar hebben!

H. R.

Het Signaal, II, Zomernummer, onder leiding van de kunstgroep „Het Signaal”. N. V. Theosofische Uitgeversmaatschappij, Amsterdam.

Het is mij nog niet duidelijk welke richting deze nieuwe „kunstgroep” vertegenwoordigt, noch welke overeenkomst van geestelijk inzicht deze onderscheiden kunstenaars heeft bijeengebracht. Ik zie geen verband tusschen Toorop bijv. en Piet van Wijngaerdt, noch tusschen Odilon Redon en Maks, evenmin tusschen een artikel van Dr. H. A. Naber, dat zeer wetenschappelijk gesteld is, en de schilderijen van Alma, die in reproductie bijna alle kwaliteiten verliezen, die men, door de kleur, in het origineel kan waardeeren.

Ook de vertegenwoordiging der interieurkunst door Berlage, Van den Bosch, De Bazel en Van Epen en der kunstnijverheid alleenlijk door Carel J. Begeer is mij even onbegrijpelijk, daar de eersten toch niet de Nederlandsche binnenhuis-kunst representeeren en de heer Begeer evenmin de toegepaste kunst, terwijl ook zijn werk zich niet aansluit bij een ultra-moderne opvatting der moderne Russen, van Fauconnier, Alma, Van Zeegen of Piet van Wijngaerdt.

Wij zullen dus dit zomernummer alleen moeten beschouwen als een samenvoeging van zeer opzichzelfstaande kunstuitingen en reproducties naar vrije en toegepaste kunst, en dan lijkt mij de bijdrage van Dr. H. A. Naber over „La Rose de la Somme” allereerst vermeldenswaard.

Gesteund door wetenschappelijke onderzoekingen reconstrueert hij het voorvenster van de kathedraal van Amiens, waarin zeer duidelijk de *sectio divina* na te speuren valt, komt vervolgens tot de conclusie dat de zogenoemde Egyptische driehoek, die men in Egyptische bouwkunst en in de Gothiek heeft meenen op te merken een onjuistheid is, om te eindigen met: „La S. D. peut être éliminée par la mode pour un certain temps, ce qui rend intéressants les principes et les symboles, c'est leur âge; et la S. D. est suragée!”

Avec son âge, sa vitalité est extrême, si Reuchlin a eu raison en disant que la Lettre de Pythagore est le symbole de (ou pour) la jeunesse: „hypsilon Pythagorae juventutis symbolum”.

Naast enkele letterkundige bijdragen van Verwey, Pauwels, Bloem, Danser, Rikmenspoel e.a. vraagt L. v. d. Swaelmen onze aandacht voor een beschouwing „Pour l'architecture”, waarin hij op de herleving in bouw- en interieurkunst wijst en een kleine voorgeschiedenis ervan geeft.

Met een heftige critiek op het publiek, dat de nieuwe richting in de schilderkunst niet onbevangen te gemoet treedt, besluit Piet van Wijngaerdt het tekstgedeelte; maar vergoelijkend wijt hij dit aan de opvoeding der jeugd.

„Op de school ontbreekt de opvoeding der jeugd in schoonheidszin ten eenenmale. Dáár verveelt men haar”, zegt de heer v. W., „met het teekenen van ijzerdraadfiguren en vormlooze blokken”.

Ook zijn er „onwetende critici die de natuurskunstvaardigheid verheerlijken” en „als natuurlijk gevolg toont het publiek zich dan ook vijandig tegenover werkelijke kunst.”

Mij dunkt, een duidelijk en helder artikel over werkelijke kunst, als wij dáár bijv. de uitingen der verschillende moderne Russische schilders, wier werken hier afgebeeld zijn, toe mogen rangschikken, zou al een stap in de goede richting zijn.

Nu zien wij slechts reproducties van werken waarbij juist de kleur en de kleurtegenstellingen een zeer voorname rol spelen, zoodat hier een toelichting over het essentiele dier moderne kunst zeer goed van pas zou zijn.

Op die wijze zou de kunstgroep „Het Signaal” het publiek nader tot zich gebracht hebben, wat toch blijkbaar de bedoeling van den heer Van Wijngaerdt c. s. is.

Nu is dit Zomernummer zonder leidende gedachte en dat lijkt mij, afgescheiden van het mooi of leelijk, van het meerdere of mindere kunstgehalte een groote tekortkoming.

R. W. P. Jr.